

Vlinders en tuinen (PaulvanKan 2013)

bronnen

lezing Kars Veling, KNNV Utrecht (22 mei 2013)
www.vlinderstichting.nl

tuinen dragen bij aan behoud

Vlinders zijn sterk in aantal achteruitgegaan, waarbij de grootse achteruitgang plaatsvond tussen 1970 en 2000. Vanaf 1992 wordt de vlinderstand gevolgd langs 800 vaste monitorings routes, aangevuld met losse waarnemingen.

Nederland heeft naar schatting tussen de 200 en 500 km² aan tuinen, afhankelijk van de definitie van een tuin. Door je daar op in te zetten is er heel wat te bereiken voor vlinders, hoewel beperkt tot algemene soorten. De echt zeldzame en bedreigde soorten leven uitsluitend in natuurgebieden met vaak zeer specifieke combinaties van omstandigheden.

wat hebben vlinders (en hun rupsen) nodig?

- waardplanten
- nectarplanten
- warmte en beschutting
- overwinteringmogelijkheden

waardplanten

De aanwezigheid van de waardplant is bepalend of een soort ergens voor kan komen. Van de meest algemene soorten hebben de rupsen een spectrum aan waardplanten op hun menu, van de meest zeldzame soorten hebben de rupsen slechts (een deel van) een plantensoort op hun menu, vaak ook een minder algemene plant. De grote brandnetel is favoriet bij veel rupsen, zoals die van gehakelde aurelia, kleine vos, atalanta, distelvlinder, dagpauwoog en landkaartje. Allemaal zeer mobiele soorten. Bij voorkeur staan die brandnetels half zonnig, in bosranden dus. Een plant geeft voldoende voedsel voor 50 rupsen. In 2 weken tijd neemt hun gewicht toe met een factor 2000. Dat betekent 5 x vervellen. Na het rupsstadium volgt 3 weken popstadium. Vervolgens leven de dieren slechts 5 dagen tot maximaal 2 weken als vlinder. De duur van het vlinderstadium hangt af van het weer en de voorraad nectar. Harde stortregens en kou zijn funest. Overwinteraars leven veel langer en zijn daartoe sterker gebouwd.

nectarplanten

Vlinders foerageren om nectar, wat ze nodig hebben als energiebron om te kunnen vliegen. Dit in tegenstelling tot bijen die stuifmeel verzamelen om hun jongen groot te brengen. Ze vliegen op bloemen die op dat moment meeste nectar leveren. Nectar moet dus ruim en makkelijk verkrijgbaar zijn en het liefst naast de waardplanten. Als je faseert in beheer zijn er altijd bloemrijke zomen en dus nectarbron aanwezig. Randen van een gazon kun je beter ook niet maaien, daar groeit bijvoorbeeld pinksterbloem.

Top 10 van nectarleveranciers (volgens Kars Veling):

- 1 vuilboom: met stip op 1, levert van mei-aug zeer veel nectar
- 2 vlinderstruik: bloeit ook langdurig en levert zeer veel nectar
- 3 wilgen, met name boswilg en grauwe wilg (?): vroege leveranciers
- 4 koningingekruid: levert zeer veel nectar
- 5 hemelsleutel
- 6 herfstaster: diverse soorten
- 7 welriekende kamperfoelie
- 8 damastbloem
- 9 judaspenning
- 10 klimop: variëteit 'arborescens' op bloei gekweekt

warmte en beschutting

Vlinders kunnen pas vliegen als de lichaamstemperatuur boven de 30 graden is. Dat lukt ook bij lagere luchttemperaturen dor bijvoorbeeld op een stenen muur, stenen of straat te zonnen. Wind koelt af en kost energie om tegenin te vliegen, dus is een beschutte plek favoriet.

overwinteringsmogelijkheden

Een kwakkelwinter is funest voor vlinders. Vlinders zijn beter bestand tegen vorst dan tegen vocht. Dat komt door glycerine in het lichaam. Vlinders overwinteren als imago, pop of eitje in niet gemaaide of afgeruimde vegetatie. Maak de tuin daarom niet winterklaar; ga pas ruimen in april, mei. Spleten en kieren in gebouwen en opstallen zij belangrijk voor vlinders die als imago overwinteren. Sleedoornpage overwintert als eitje. Oranjetip als pop. Sommige vlinders trekken weg naar Zuid-Europa. De volgende generatie trekt weer naar het noorden, de generatie die daar vlinder wordt trekt weer ..